

Diplomatske posjete Alije Izetbegovića Sjedinjenim Američkim Državama 1991-1995¹

Hamza Karčić
Fakultet političkih nauka
Sarajevo

Cilj ovog članka je analizirati diplomatske posjete predsjednika Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Sjedinjenim Američkim Državama od izbora 1990. godine do dejtonskih mirovnih pregovora. Ovaj članak će, na osnovu dostupne arhivske građe, predočiti narativ o posjetama Izetbegovića SAD-u, o susretima sa zvaničnicima koje je imao, te o porukama koje je poručivao. O Dejtonskom mirovnom sporazumu dosta je napisano, tako da će se ovaj članak ograničiti na period do početka dejtonskih pregovora. Cilj članka je i da služi kao svojevrsni prilog biografiji Alije Izetbegovića.

Ključne riječi: Alija Izetbegović, diplomatske posjete, Bosna i Hercegovina, Sjedinjene Američke Države

Prema zvaničnim podacima State Departmenta, Alija Izetbegović je u posjeti SAD-u u periodu od 1991. do dejtonskih pregovora boravio 8. i 9. septembra 1993. godine, kada se susreo sa predsjednikom Billom Clintonom, 17-19. marta 1994. godine, kada je prisustvovao potpisivanju sporazumu o muslimansko-hrvatskoj federaciji, 25. septembra 1994. godine, prilikom učešća na Generalnoj skupštini UN-a, te 24. oktobra 1995. godine, kada se također susreo sa predsjednikom Clintonom u okviru zasjedanja Generalne skupštine UN-a.² Zašto je bitna analiza Izetbegovićevih posjeta SAD-u? Analiza Izetbegovićevih posjeta jedinoj svjetskoj velesili u periodu agresije na BiH značajna je jer govori o tome koliko je napora prvi predsjednik Predsjedništva RBiH uložio da pridobije podršku Bushove i kasnije Clintonove administracije. Izetbegovićevi susreti sa najvišim zvaničnicima su

¹ Rad objavljujemo povodom desetogodišnjice smrti političara Alije Izetbegovića (2003-2013)

² "Visits by Foreign Leaders of Bosnia and Herzegovina", *U. S. Department of State Office of the Historian*, pristupljeno 16. 8. 2013. <http://history.state.gov/departmenthistory/visits/bosnia-herzegovina>

također pokazatelj u kojoj je mjeri rat u BiH predstavljao vanjskopolitički prioritet američkim zvaničnicima. Poruke koje je slao Izetbegović ukazuju na ciljeve njegovih posjeta, dok institucionalne platforme sa kojih je slao te poruke odražavaju naklonjenost tih institucija odbrambenoj borbi RBiH. Ovaj rad će dokumentovati Izetbegovićeve posjete u periodu od 1991. do početka dejtonskih pregovora na osnovu Izetbegovićevih memoara, tadašnje bosanskohercegovačke i američke štampe, te video arhiva C-Spana.

Prema sjećanjima prvog predsjednika Predsjedništva nezavisne BiH, Izetbegovićeva prva posjeta SAD-u realizovana je u julu 1991. godine. Izetbegović u svojim memoarima spominje ovu posjetu 25. i 26. jula 1991. godine. Tokom posjete imao je sastanke sa senatorima Bobom Doleom, Claiborneom Pellom, Donaldom Nicklesom i Larryjem Presslerom. Od spomenutih ličnosti s kojima se susreo, Izetbegović je mnogo godina kasnije napisao da je “nesumnjivo najmarkantnija figura bio Bob Dole”. Izetbegović je tokom ove posjete imao sastanak sa zamjenikom državnog sekretara Lawrenceom Eagleburgerom. “Primijetio sam da u administraciji predsjednika Busha ne postoji razumijevanje za jugoslovensku krizu”, napisao je u svojim sjećanjima Izetbegović.³

Dvadeset i šestog jula 1991. Izetbegović se obratio u National Press Clubu u Washingtonu, gdje je i odgovarao na pitanja novinara. Rekao je da je cilj posjete upoznati domaćine sa situacijom u Jugoslaviji i zatražiti veći stepen angažmana SAD-a u BiH, što je i iznio tokom susreta sa spomenutim senatorima. On je istakao da se mnogo promijenilo od posjete državnog sekretara Jamesa Bakera Jugoslaviji (u junu 1991), uključujući i početak rata u Hrvatskoj. Istakao je mišljenje da postoji prijetnja građanskog rata, te da ukoliko do toga dođe moguće je rasplamsavanje sukoba u ostatku Jugoslavije, kao i potencijalno aktiviranje žarišta u Sovjetskom savezu. Rekao je da je cilj posjete da upozna domaćine sa prijetnjom sukoba te dodao da će ove utiske prenijeti i zamjeniku državnog sekretara Lawrenceu Eagleburgeru i savjetniku za nacionalnu sigurnost Brentu Scowcroftu. Izetbegović je ovom prilikom iznio mišljenje da SAD možda dovoljno ne poznaje situaciju u Jugoslaviji s obzirom na to da je tokom Bakerove posjete poslata poruka o podršci jedinstvu Jugoslavije (što je različito tumačeno u Jugoslaviji), te da je ubrzo nakon toga došlo do sukoba u Hrvatskoj. Na pitanje novinara o planovima za podjelu, Izetbegović je rekao da obje strane u BiH (i srpska i hrvatska) demantuju te navode, ali da je sam uvjeren da su o tome vođeni razgovori. Naglasio je opasnost takvih planova za mir u zemlji i regiji. Također je rekao da se zalaže za “mali Helsinki” za Jugoslaviju, aludirajući na princip nepovredivosti granica.⁴

Nakon početka agresije na BiH, prema pisanju *Oslobođenja*, Izetbegović je 7. januara 1993. godine boravio u SAD-u. Izetbegović je zatražio provedbu zabrane letova nad BiH te posebno istakao tešku situaciju u BiH. Izetbegovićeva posjeta, prema pisanju *Oslobođenja*, vezana je za tadašnje razmatranje rezolucije UN-a o odobravanju upotrebe sile u procesu uspostave nadzora zračnog prostora BiH.⁵ U toku ove posjete Izetbegović se sastao sa predstavnicima Clintonovog tranzicionog tima kojima je iznio svoje viđenje mirovnih

³ Alija Izetbegović: *Sjećanja: Autobiografski zapis*. Sarajevo: TKD Šahinpašić, 2001, 88-89.

⁴ C-SPAN Video Library, “Events in Yugoslavia”, National Press Club, July 26, 1991, (39 min) <http://www.c-spanvideo.org/program/Yugosla> (pristupljeno 24. novembra 2012).

⁵ “Spriječiti ljudsku katastrofu”. *Oslobođenje*, 8. januara/siječnja 1993., str. 8. i “Izetbegovićevo obraćanje novinarima”. *Oslobođenje*, 9. januara/siječnja 1993, str. 8.

pregovora predvođenih Cyrusom Vanceom i Lordom Owenom. Također se sastao i sa savjetnikom za nacionalnu sigurnost Busheve administracije Brentom Scowcroftom i sa podsekretarom za politička pitanja State Departmenta Arnoldom Kanterom.⁶ U arhivskoj građi senatora Georgea Mitchella memorandum jednog od savjetnika podsjeća da je *bipartisan coffee* (kafa sa članovima obje stranke) sa Izetbegovićem predviđena za 7. januar 1993. Isti dokument podsjeća senatora Mitchella da se ranije sastao sa Izetbegovićem u Zagrebu, te da je jedan od ciljeva njegove posjete SAD-u da se odbaci Vance-Owenov plan i da se ne usvoji stav Vijeća sigurnosti UN-a o podršci Vance-Owenovom planu.⁷ Iz bosanskohercegovačkih medija nije jasno da li je ovaj susret (drugi po redu sa Mitchellom) realiziran.

Narednog dana – 8. januara 1993. – Izetbegović je održao izglasanje i odgovarao na pitanja novinara u Carnegie Endowment for International Peace. Predsjednik ovog *think tanka* u to vrijeme bio je bivši američki diplomata Morton Abramowitz. Izetbegović je posjetio Washington u pauzi ženevskih pregovora. Istakao je da je cilj posjete prisutnima i putem njih američkoj javnosti objasniti situaciju u BiH i tok ženevskih pregovora. Rekao je da su predviđeni susreti sa Eagleburgerom i Scowcroftom. U svom izlaganju je opisao stradanje stanovništva u BiH i rekao da se radi o “otvorenom genocidu” i “urbicidu”. Naglasio je da mu je predsjednik George H. W. Bush u Helsinkiju obećao da će humanitarna pomoć bez obzira na sve biti dostavljena. Izetbegović je rekao da agresorske snage koriste hranu kao instrument protiv naroda te da u BiH nije u pitanju klasični rat, već rat jedne vojske protiv naroda koji je goloruk, i rat koji se pretvorio u genocid. Rekao je da su mu Vance i Owen direktno rekli da ako ne prihvati pregovore mirovni proces bit će zaustavljen, sukob i stradanje naroda nastavljeni, a da će on (Izetbegović) biti odgovoran za to. Istakao je da zahtjev Vancea i Owena za otvaranje direktnih pregovora sa okupatorima predstavlja jednu od najtežih odluka koju je donio, ali da nije mogao propustiti šansu za mir. Što se tiče Vance-Owenovog plana, Izetbegović je istakao da su dokumenti prihvatljivi, ali da ponuđene mape nisu jer su suprotne dotadašnjim stavovima međunarodnih institucija da etničko čišćenje i prisvajanje teritorije silom neće biti nagrađeni. Također je iznio mišljenje da sukob u BiH ne može biti ograničen samo na BiH i da bosanska nesreća ima globalne implikacije. U toku pitanja i odgovora, Izetbegović je pojasnio da kada govori u intervenciji misli isključivo na zračne udare, a ne na slanje kopnenih snaga. Dodao je i precizirao zahtjev za ograničenim kontingentom odbrambenog oružja kako bi se narod u BiH zaštitio.⁸

Prema pisanju *Oslobođenja*, naredna Izetbegovićeva posjeta SAD-u bila je 27. februara 1993. godine kada je imao sastanak sa potpredsjednikom Alom Goreom. Delegaciju su činili i ministar Haris Silajdžić, ambasador pri UN-u Muhamed Šaćirbegović, Ivica Mišić iz Misije pri UN-u i Kasim Trnka.⁹ Razgovor je trajao dvadeset minuta, a bosanskohercegovačka

⁶ Steven A. Holmes: “Word of Bosnian’s Killing Cuts Clinton Briefing Short”. *The New York Times*, January 9, 1993.

⁷ The George J. Mitchell Papers, George J. Mitchell Department of Special Collections & Archives, Bowdoin College Library.

⁸ C-SPAN Video Library, “Conflict in Former Yugoslavia”, Carnegie Endowment for International Peace, January 8, 1993, (1 hr 21 min) <http://www.c-spanvideo.org/program/ConflictinFormerYugoslavi> (pristupljeno 26. novembra 2012)

⁹ Mujo Delibegović: “Kako zaustaviti tragediju”. *Oslobođenje*, 28. februara/veljače 1993. godine, 1.

delegacija je zatražila snažniji angažman SAD-a i ukidanje embarga.¹⁰ Prema pisanju *New York Timesa*, nova administracija je pozvala Izetbegovića u Washington da ga ubijedi da se uključi u mirovne pregovore u New Yorku pod okriljem Evropske zajednice i UN-a. Izetbegović je početkom februara 1993. obznanio da neće nastaviti učešće u pregovorima zbog neprihvatanja Vance-Owenovog mirovnog plana.¹¹ Clinton u svojim memoarima kratko konstatuje da se Izetbegović susreo sa Alom Goreom, čiji je savjetnik za nacionalnu sigurnost Leon Fuerth bio zadužen za provedbu sankcija.¹² U toku ove posjete Izetbegović se sastao i sa Reginaldom Bartholomewom i Vitalijem Čurkinom, diplomatama angažovanim u mirovnim inicijativama.¹³ Izetbegović se sastao i sa liderom demokrata u Senatu Georgeom Mitchellom, koji je izrazio podršku suverenosti i teritorijalnom integritetu BiH. U nastavku ove posjete Izetbegović imao je susrete i sa Vanceom i Owenom, te izjavio da sam neće učestvovati u ovom krugu razgovora, ali da će Silajdžić predvoditi bosanskohercegovačku stranu u pregovorima.¹⁴

U okviru ove posjete Izetbegović je 1. marta 1993. imao obraćanje na Carnegie Endowment for International Peace nakon čega je odgovarao na pitanja novinara. Izetbegović je pojasnio da ova posjeta SAD-u ne znači da je član državne delegacije koja je na pregovorima u New Yorku. U svom izlaganju je rekao da se od januara 1993. godine situacija i vojno i politički pogoršala. Što se tiče plana administracije izloženog u šest tačaka s početka 1993. godine, on je rekao da je sretan da se SAD uključi u mirovni proces. Izostanak intervencije iz tog plana su, prema Izetbegoviću, agresori smatrali ključnim jer oni samo razumiju silu, te su nakon toga intenzivirali etničko čišćenje. Rekao je da posebno podržava dostavu humanitarne pomoći iz zraka, te ponovio zahtjev za ograničenim kontingentom odbrambenog oružja. Također je izrazio zadovoljstvo što je SAD iskazao spremnost da učestvuje u provedbi mirovnog plana kada do toga dođe. Nakon susreta sa Goreom i drugima iz administracije posebno je istakao zadovoljstvo što su apsolutno podržali opstanak i teritorijalni integritet BiH. Upitan o Vance-Owenovom planu, Izetbegović je rekao da vlada RBiH neće prihvatiti etničku podjelu BiH, te da je strukturiranje provincija zanemarilo ekonomske i geografske kriterije. To je ocijenio neprihvatljivim jer bi etnički očišćene teritorije ostale pod kontrolom onih koji su izvršili etničko čišćenje.¹⁵

Sljedeća Izetbegovićeva posjeta realizovana je 26. marta 1993. godine, kada se u Washingtonu susreo sa potpredsjednikom Goreom, i nakratko se vidio sa predsjednikom Clintonom. U obraćanju medijima nakon susreta on je izrazio zadovoljstvo sastancima te ponovio zahtjev za

¹⁰ Mujo Delibegović: "Efikasnije američko angažovanje". *Oslobođenje*, 1. marta/ožujka 1993. godine, 1.

¹¹ David Binder: "Beleaguered Bosnian President Meets With Gore." *The New York Times*, February 28, 1993.

¹² Bill Clinton: *My Life*, Arrow Books, 2005, 512.

¹³ Mujo Delibegović: "Početak novog procesa". *Oslobođenje*, 2. marta/ožujka 1993. godine, 1.

¹⁴ Mujo Delibegović: "Artiljeriju pod međunarodnu kontrolu". *Oslobođenje*, 3. marta/ožujka 1993. godine, 1.

¹⁵ C-SPAN, Video Library, "Conflict in Former Yugoslavia", Carnegie Endowment for International Peace, March 1, 1993, (51 min) <http://www.c-spanvideo.org/program/ConflictinFormerYugoslavia17> (pristupljeno 27. novembra 2012)

odbrambeno oružje. Na pitanje šta konkretno očekuje od američke politike, rekao je da se nada provedbi zabrane letova nad BiH, kao i podršci da se u BiH povuče teško naoružanje.¹⁶

Druga Izetbegovićeva posjeta SAD-u u 1993. godini realizovana je u septembru. Osmog septembra 1993. Izetbegović je imao sastanak sa Clintonom u Bijeloj kući i, prema Clintonovim memoarima, istakao je da je privržen mirovnom rješenju ukoliko takvo rješenje bude pravedno za bosanske muslimane. Clinton ističe da je Izetbegović tražio njegovo obećanje da će snage SAD-a zajedno sa NATO-ovim snagama biti poslane u BiH u cilju provedbe mirovnog rješenja kada ono bude postignuto. Clinton se prisjeća da je obećao svoju namjeru da to učini.¹⁷ Inače, Clinton u svojim memoarima Izetbegovića opisuje kao “vodećeg muslimanskog političara”.¹⁸ Clinton je deset godina kasnije, prisjećajući se napora koji su kulminirali Deytonskim sporazumom, napisao da su “naši naponi neizmjereno potpomognuti... hrabrošću i nepopustljivim odbijanjem Izetbegovića i njegovih saradnika da se predaju pred agresijom bosanskih Srba”.¹⁹

Osmog septembra 1993. Izetbegović je, prema pisanju *Oslobođenja*, imao i niz susreta sa kongresmenima i senatorima (kao i sa članovima Helsinške komisije), sa senatskim vanjskopolitičkim odborom te sa senatorima i kongresmenima pri grupi za podršku BiH. Prema pisanju *Oslobođenja* iskazana je podrška BiH i narodu u BiH.²⁰ Nisu navedeni precizniji podaci o ovim susretima. Prema dostupnoj arhivi senatora Mitchella, delegacija, uključujući Izetbegovića, Ganića, Šaćirbegovića i Mičića, trebala se susresti sa Mitchellom 9. septembra 1993. godine.²¹

O Izetbegovićevim susretima u Kongresu pisao je i uticajni *New York Times*. Izetbegović je održao sastanke sa članovima Kongresa nakon što se Clinton nije saglasio sa zahtjevom Izetbegovića da se precizira vremenski rok za upotrebu sile ukoliko snage bosanskih Srba ne obustave opsadu glavnog grada BiH. Na sastancima sa zakonodavcima Izetbegović je tražio američko učešće u mirovnim snagama ukoliko bude postignut mirovni sporazum, a posebno je naglasio da ovo bude slučaj sa sarajevskom regijom. Tražio je da SAD osigura trupe za provedbu mira, da se ruske trupe isključe i da komandant sarajevske oblasti tokom tranzicije ka miru bude Amerikanac. *New York Times* je primijetio da je Izetbegović usmjerio svoje napore s ciljem pridobijanja podrške Kongresa nakon što je odbijen Izetbegovićev zahtjev upućen administraciji.²² Istog dana Izetbegović se obratio novinarima u Carnegie Endowment for International Peace, nakon čega je odgovarao na njihova pitanja. Uz Izetbegovića su bili njegova kćerka i prevoditeljica Sabina Berberović i Ejup Ganić. Izetbegović se obratio novinarima na engleskom, a na njihova pitanja je odgovarao na bosanskom, što

¹⁶ C-SPAN, Video Library, “Conflict in Former Yugoslavia”, March 26, 1993, (6 min) <http://www.c-spanvideo.org/program/ConflictinFormerYugoslavia20> (pristupljeno 27. novembra 012)

¹⁷ Clinton: *My Life*, 541.

¹⁸ *Ibid.*, 509.

¹⁹ *Ibid.*, 684.

²⁰ “Američke trupe će čuvati mir”. *Oslobođenje*, petak 10. septembra/rujna, 1.

²¹ The George J. Mitchell Papers, George J. Mitchell Department of Special Collections & Archives, Bowdoin College Library.

²² Steven A. Holmes: “Bosnian Seeks Aid from Capitol Hill”. *New York Times*, September 10, 1993.

je gđa Berberović prevodila. On je rekao da je relativno zadovoljan sastankom sa Clintonom prethodnog dana i da je cilj posjete bio dobiti uvjerenje da će SAD učestvovati u provedbi potencijalnog mirovnog sporazuma. Rekao je da je dobio to uvjeravanje. Učešće SAD-a bilo bi u okviru NATO snaga, dok je Clinton istakao da će za to biti neophodno odobrenje Kongresa. Izetbegović je rekao da je tog dana – 9. septembra – imao sastanak sa više kongresmena na čelu sa Leejem Hamiltonom. Njegov utisak je, kako je istakao, da je većina kongresmena spremna podržati slanje snaga za provedbu mirovnog sporazuma. On je rekao da je spreman vratiti se za pregovarači sto, ali da je minimum za RBiH nepristanak da genocidom očišćene teritorije ostanu pod kontrolom snaga koje su to učinile. Izetbegović je rekao i da je od Clintona tražio da se odredi rok do kojeg bi se trebalo povući teško naoružanje oko Sarajeva i na taj način obustaviti opsada grada. Od Clintona je dobio odgovor da SAD to ne može jednostrano učiniti te da to treba poduzeti NATO. Izetbegović je od Clintona zatražio i da UN i NATO iniciraju provedbu Rezolucije 836 o zaštićenim zonama. Predsjednik Predsjedništva je prisutnima istakao i da BiH i SAD imaju jednu sličnost, a to je i da je i BiH bila multietnička i multireligijska država, ali da je taj pluralizam u BiH poražen. U tom kontekstu, rješenje ponuđeno u Ženevi ocijenio je kao ispod minimuma bosanskohercegovačke strane. Što se tiče implementacije potencijalnog mirovnog sporazuma, naglasio je značaj učešća SAD-a i izrazio nadu da će te snage pretežno biti iz NATO-a. Na kraju je istakao da su snage koje ruše BiH fašističke, boljševičke, i kombinacija ove dvije, ali i podsjetio da su obje osuđene na neuspjeh.²³

Naredne godine, preciznije 18. marta 1994., upriličeno je potpisivanje hrvatsko-bosansko-muslimanske federacije. Sporazum su potpisali Alija Izetbegović i Franjo Tuđman, kao i Haris Silajdžić i Krešimir Zubak. Domaćin je bio predsjednik Clinton. U svom obraćanju Clinton je zahvalio prisutnima, a od zakonodavaca je zahvalio senatorima Richardu Lugaru, Theodoru Stevensu, Carlu Levinu, Orrinu Hatchu, kao i kongresmenima Tomu Lantosu i Franku McCloskeyu. Sporazum je ocijenio kao prvi korak ka obustavi nasilja te izrazio nadu da će i Srbi pristupiti ovom sporazumu. Rekao je i da su američki interesi spriječiti proširenje sukoba u Evropi, potvrditi da je NATO kredibilna sila, zaustaviti priliv izbjeglica kao faktora destabilizacije te humanitarni interes u zaustavljanju stradanja. Rekao je i da je SAD spreman doprinijeti ekonomskoj obnovi u BiH, što će dodatno ojačati potpisane sporazume. Obraćajući se prisutnima, Izetbegović je spomenuo “posebno prijatelje iz Senata i Kongresa”. On je zahvalio SAD-u, posebno predsjedniku Clintonu i državnom sekretaru Warrenu Christopheru, na njihovom doprinosu. Naglasio je značaj očuvanja državnih granica, kao i zahvalnost za spremnost da se podrži ekonomska obnova zemlje. Tuđman i Zubak su također iskazali zahvalnost SAD-u na naporima koji su omogućili ovaj sporazum.²⁴ Prije zvaničnog potpisivanja sporazuma Izetbegović je održao sastanak sa Clintonom.²⁵

²³ C-SPAN Video Library, “Conflict in Former Yugoslavia”, Carnegie Endowment for International Peace, September 9, 1993, (42 min), <http://www.c-spanvideo.org/program/ConflictinFormerYugoslavia75> (pristupljeno 30. novembra 2012.)

²⁴ C-SPAN Video Library, “Bosnian Muslim and Croat Federation Agreement”, March 18, 1994, (27 min), <http://www.c-spanvideo.org/program/Bosna> (pristupljeno 1. decembra 2012.)

²⁵ Kemal Kurspahić: “Potpis za bosansku federaciju”. *Oslobođenje*, 19. III. 1994, 1.

U toku 1994. godine predsjednik Izetbegović sastao se 25. septembra u New Yorku sa predsjednikom Clintonom. Na sastanku koji je trajao pedeset minuta prisustvovali su i premijer Haris Silajdžić, potpredsjednik vlade i ministar odbrane Jadranko Prlić, ambasador RBiH pri UN-u Muhamed Šaćirbegović te ambasador RBiH u SAD-u Sven Alkalaj. Delegacija RBiH je predložila demilitarizaciju pojasa od 5 km oko glavnog grada te je konstatovala nezaštićenost UN-ovih “zaštićenih zona”. Predsjednik Clinton je obavijestio delegaciju RBiH da će SAD Federaciju BiH podržati sa 20 miliona dolara, uz prethodnih 10 miliona dolara. Delegacija RBiH je Clintonu izložila i nove ideje u pogledu ukidanja embarga na oružje.²⁶ Izetbegović je pojasnio da je interes RBiH da UNPROFOR ostane u BiH zbog Srebrenice i teritorija uz Drinu, kao i zbog aerodroma u Sarajevu. Istakao je da je cilj da se pronađe formula kako bi se zadržao UNPROFOR a istovremeno ukinuo embargo.²⁷

U svom izlaganju pred Generalnom skupštinom UN-a Izetbegović je iznio kompromisno rješenje da RBiH ograniči svoj zahtjev na donošenje odluke o ukidanju embarga a da se implementacija te odluke odgodi za šest mjeseci. Na taj način bi UNPROFOR ostao u BiH, obećanje Kontakt-grupe bilo bi ispunjeno, a političkom rukovodstvu Karadžićevih Srba poslata poruka. Ovaj kompromis predložen je uz šest uslova koje je Izetbegović uputio Vijeću sigurnosti i Skupštini UN-a, uključujući provedbu svih rezolucija, efikasniju kontrolu granice Srbije i Crne Gore sa RBiH, donošenje mjera o sprečavanju davljenja Sarajeva te obustavu olakšavanja sankcija Srbiji i Crnoj Gori.²⁸

U toku 1995. godine, a prije početka dejtonskih pregovora, Izetbegović je jednom boravio u SAD-u. Predsjednik Izetbegović se 24. oktobra 1995. godine obratio Generalnoj skupštini UN-a. On je pozdravio inicijativu SAD-a za mirovne pregovore. Od međunarodnih faktora je zatražio da, ukoliko mir bude postignut, pomoć za obnovu uskrate onima koji ne budu poštovali ljudska prava i slobode. Zatražio je isključenje i izolaciju ratnih zločinaca u postratnoj BiH. U okviru svog govora istakao je i da je ravnoteža u naoružanju bitan faktor za održivi mir, te je pozvao na uspostavu takve ravnoteže redukcijom (oduzimanjem oružja srpskoj strani) ili naoružavanjem Armije RBiH. U okviru svoje posjete Izetbegović se sastao sa predsjednikom Clintonom.²⁹

Zaključak

Iz ovog pregleda Izetbegovićevih posjeta vidimo da je predsjednik Predsjedništva šest puta u toku rata boravio u SAD-u. Zanimljivo je da predsjednik Clinton u svojim memoarima piše o dva susreta sa Izetbegovićem, dok Izetbegović u svojim *Sjećanjima* nije zabilježio svoje utiske sa susreta sa Clintonom. U najmanje dva slučaja njegov domaćin – odnosno institucija koja mu je omogućila platformu za obraćanje američkoj javnosti – bio je Carnegie Endowment for International Peace. Važno je istaći da je u to vrijeme predsjednik ovog *think*

²⁶ “Nove ideje o podizanju embarga”. *Oslobođenje*, 26. septembra 1994, 1.

²⁷ Ivica Puljić: “Bez embarga, sa UNPROFOR-om,” *Oslobođenje*, 27. septembra 1994, 3.

²⁸ “Provesti sve rezolucije”. *Oslobođenje*, 28. septembra 1994, 1.

²⁹ “Hoćemo pobjedu u miru”. *Oslobođenje*, 25. oktobra 1995, 3; Kemal Kurspahić. “U Ohajo ipak preko Moskve”. *Oslobođenje*, 26. oktobra 1995, 5.

KARČIĆ

tanka bio Morton Abramowitz, inače naklonjen bosanskohercegovačkoj strani. Iz ovog se također vidi da je predsjednik Izetbegović imao četiri susreta sa predsjednikom Clintonom od početka mandata Clintonove administracije do početka dejtonskih mirovnih pregovora. Koliko su značajni Izetbegovićevi susreti sa vrhom administracije, toliko su bili važni i njegovi susreti sa kongresmenima i senatorima iz obje stranke. U najmanje jednom slučaju – iz kasne 1993. godine – Izetbegović se okrenuo Kongresu i traženju kongresne podrške uslijed izглеda da administracija mijenja politiku prema BiH.

Izetbegovićevi zahtjevi i poruke vrhu američkih administracija (Busheve i Clintonove) mogu se sumirati na sljedeće: zahtjev za implementaciju rezolucija UN-a s fokusom na provedbu zabrane letenja u zračnom prostoru BiH i ukidanje embarga na oružje RBiH, stvarnu zaštitu UN-ovih “zaštićenih zona”, uključujući upotrebu sile za obustavu opsade Sarajeva, te zahtjev za obećanjem o američkom i NATO-vom učešću u provedbi mira nakon pronalaska mirovnog rješenja.

Ovaj pregled diplomatskih posjeta predsjednika Izetbegovića SAD-u dokumentovao je četiri susreta Izetbegovića sa predsjednikom Clintonom. Iz ovoga proizlazi da su u ime RBiH za predstavljanje bosanskohercegovačke stvarnosti američkoj publici uglavnom bili zaduženi ministar (i kasniji premijer) Silajdžić i ambasador (i kasniji ministar) Šaćirbegović. Četiri susreta Izetbegovića i Clintona ukazuju da iako je BiH predstavljala jedan od važnijih vanjskopolitičkih izazova prve Clintonove administracije za rješavanje pitanja BiH u administraciji su bili zaduženi zvaničnici na nivou kabineta ili nižerangirani zvaničnici u hijerarhiji administracije.

ALIJA IZETBEGOVIĆ'S DIPLOMATIC VISITS
TO THE UNITED STATES OF AMERICA
1991-1995

Hamza Karčić

Summary

The aim of this article is to analyze diplomatic visits to the U. S. by President of Bosnia and Herzegovina Alija Izetbegović from 1991 until the beginning of the Dayton peace talks. Based on archival sources, this article will lay out the chronology of the visits of President Izetbegović to the U.S., the meetings with high-ranking officials that he conducted and the substance of the messages he sought to convey. Given that much has been written about the Dayton peace talks, this article is limited to the period until the beginning of the peace talks. The aim of the article is to contribute to this aspect of Izetbegović's political biography.

Key words: Alija Izetbegović, diplomatic visits, Bosnia and Herzegovina, United States of America